

РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА МАКРОРІВНІ: ДЕРЖАВА ЯК РЕГУЛЯТОР ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Визначено сутність поняття «інформаційне середовище». Узагальнено основні стадії управлінської діяльності держави та її головні складові. Запропоновано рекомендації для підвищення ефективності державного управління інформаційним середовищем.

Ключові слова: інформаційне середовище, державне управління, політика ціноутворення.

Постановка проблеми. Сучасні ринкові реалії засвідчують, що одним із найважливіших важелів ринкової економіки є державне регулювання. В Україні в умовах становлення та розвитку ринкових відносин функція державного регулювання не відповідає потребам. Насамперед недоліки державного регулювання відчутні в інформаційній сфері, яка чинить значний вплив на ефективність формування цінової політики підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На актуальність проблеми недосконалості державного регулювання ціноутворення звертали увагу у своїх дослідженнях багато представників вітчизняної та світової економічної думки. Серед них варто виділити Ф. Котлера, І. Ліпсица, Р. Ноздрьову, А. Мельник, С. Кочуру, А. Волощенко, О. Потакаєву, М. Аргус, Я. Учачевич, З. Шерпньюву.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. На сучасному етапі залишається нечітко визначеною політика регулювання державою інформаційного середовища між економічними гравцями, що негативно впливає на формування політики ціноутворення підприємств.

Мета статті: узагальнити стадії управлінської діяльності держави та її основні складові, визначити основні фактори впливу держави на інформаційне середовище та надати рекомендації для підвищення рівня ефективності регулювання процесу ціноутворення на макrorівні.

Виклад основного матеріалу. Інформаційне середовище має надзвичайно важливе значення для функціонування підприємств, оскільки дає аналітичний ресурс, на основі якого приймається рішення. М. Є. Рогоза вважає: «...Поряд з управлінням фінансовими, матеріальними ресурсами необхідно виокремити питання інформаційного забезпечення, що є визначальним фактором зниження чи підвищення ефективнос-

ті механізмів функціонування підприємств у зовнішньому середовищі, що має певний рівень невизначеності» [5, с. 9].

Роль держави в регулюванні інформаційного середовища передусім визначається такою специфічною категорією, як державне управління. Так, А. Ф. Мельник подає таке визначення державного управління: «Державне управління – цілеспрямований організаційний та регулюючий вплив держави на стан і розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою досягнення цілей та реалізації функцій держави, відображених у Конституції та законодавчих актах, шляхом запровадження державної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, через діяльність органів державної влади, наділених відповідною компетенцією» [4, с. 38].

Звідси випливає, що держава має повноваження та засоби регулювання інформаційного середовища як одного з ключових чинників, що впливає на процес ціноутворення підприємства. Згідно з О. Є. Кузьмінім, регулювання – це вид управлінської діяльності, спрямований на усунення відхилень, збоїв, недоліків тощо, в керованій системі, шляхом розроблення і впровадження керуючою системою відповідних заходів [4, с. 238]. Тобто можна зробити висновок, що інформаційне середовище є керованою системою, а його регулювання спрямоване насамперед на усунення негативних явищ інформаційної асиметрії.

Сучасні вчені вважають, що державне управління спрямоване на виконання таких функцій держави:

- політичної, яка полягає у забезпеченні цілісності того суспільства, формою якого вона виступає;
- соціальної, внаслідок реалізації якої забезпечуються права і свободи кожного громадянина;

- економічної, суть якої у створенні організаційно-правових умов ефективної економічної діяльності суспільства;
- екологічної, що забезпечує дотримання нормативно-правових умов захисту та безпеки довкілля;
- зовнішньої функції, що гарантує зміцнення співробітництва з іншими державами, сприяння розвитку міждержавних структур [4].

Регулювання інформаційного середовища доцільно віднести до економічної функції держави, оскільки воно безпосередньо впливає на ціноутворення підприємств та, відповідно, створює економічний ефект.

Реалізація функцій державного управління забезпечується за допомогою методів, які сучасні науковці умовно поділяють на економічні, соціально-політичні, адміністративні та морально-етичні. З огляду на регулювання інформаційного середовища зацікавленість викликають саме економічні методи.

До економічних методів належать фінансово-бюджетне, грошово-кредитне, цінове та валютне регулювання.

Фінансово-бюджетне регулювання передбачає систему урядових дій з формування фінансових ресурсів країни та управління бюджетними видатками, з метою забезпечення рівноваги національного ринку та впливу на народногосподарську кон'юнктуру; перерозподілу національ-

ного доходу; нагромадження необхідних ресурсів для фінансування соціальних програм; створення централізованого фонду грошових ресурсів держави (державного бюджету) для виконання її функцій.

Грошово-кредитне регулювання є методом впливу держави на пропозицію грошей та ціну кредиту, воно здійснюється з метою контролю за грошовою масою в обігу.

Регулювання цін є системою заходів впливу держави на ціни та ціноутворення з метою сприяння стабільному розвитку національної економіки, а також попередження розгортання інфляційних процесів.

Валютне регулювання є системою заходів, спрямованою на регламентацію валютних операцій, міжнародних розрахунків та порядку здійснення угод з валютними цінностями [4, с. 148–150].

До економічних методів доцільно додати методи регулювання інформаційного середовища, що реалізовуватимуться на відповідних стадіях управлінської діяльності.

Стадіями управлінської діяльності вважають послідовні етапи її здійснення зі своїм особливим набором форм і методів. Стадії мають логічний зв'язок і утворюють у сукупності певний цикл управлінських дій. Розглядаючи процес регулювання інформаційного середовища, доцільно запропонувати такі стадії управлінської діяльності (рис. 1):

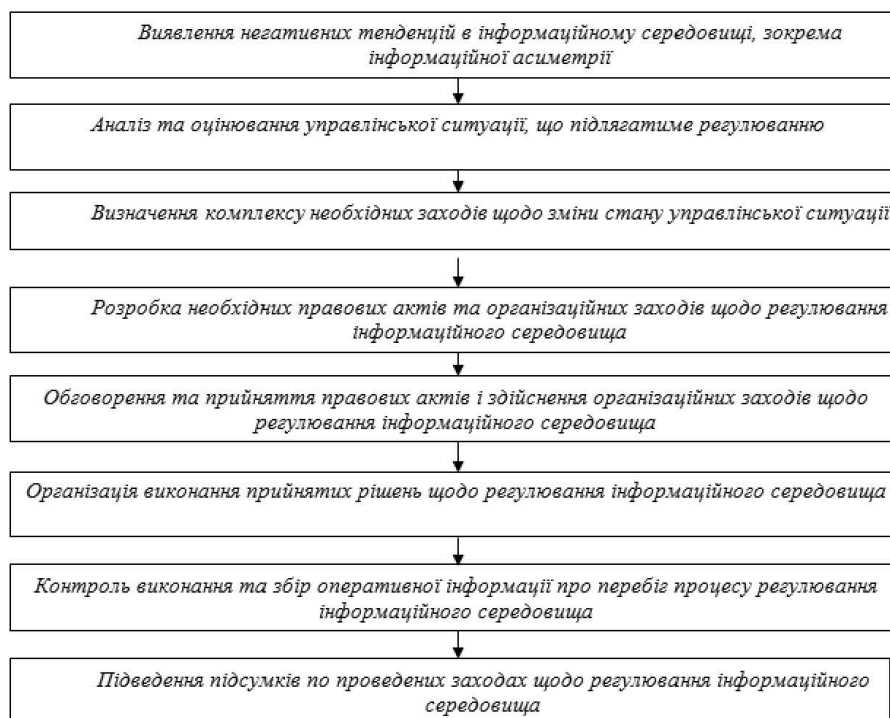

Рис. 1. Стадії управлінської діяльності

На стадії виявлення негативних тенденцій формується системне бачення об'єктів управління інформаційним середовищем, досліджуються закономірності та організаційні форми процесів обміну інформацією між ринковими гравцями; дається конкретна історична оцінка стану керування об'єктів.

На стадії аналізу та оцінювання управлінської ситуації визначаються конкретні параметри негативних явищ, їх масштаб та причини виникнення, а також сфера їх впливу.

Визначення комплексу необхідних заходів щодо зміни стану управлінської ситуації є стадією, яка характеризується прийняттям основоположних рішень щодо зміни параметрів функціонування інформаційного середовища.

Розробка необхідних правових актів та організаційних заходів полягає у документальному та організаційному забезпеченні перетворень інформаційного середовища.

Обговорення і прийняття правових актів та здійснення організаційних заходів щодо регулювання інформаційного середовища націлені на втілення в них достатнього потенціалу управлінських впливів. На цій стадії має бути подано об'єктивну характеристику питання, що розглядається; пояснено причини, що зумовили вибір варіанта рішення; виділено ресурси, достатні для реалізації, встановлено термін вирішення і виконавців; названо очікувані результати і критерії оцінки ефективності прийнятого рішення.

ведення рішення до виконавців; досягти розуміння й адекватного пояснення змісту рішення; забезпечити обговорення й взаємоузгодження між виконавцями заходів з реалізації рішення; скоординувати дії з реалізації визначених заходів з досягнення цілей, окреслених у рішеннях.

На стадії контролю виконання та збору оперативної інформації про перебіг процесу регулювання інформаційного середовища здійснюється підведення підсумків та налагодження зворотного зв'язку, за допомогою чого можна оцінити стан впровадження прийнятих рішень; виділення критичних точок, у яких є ризик відхилення від визначеного порядку вирішення поставленого завдання.

Підведення підсумків проведених заходів щодо регулювання інформаційного середовища є стадією, що спрямована на оцінку результатів реалізації рішень, об'єктивну оцінку управлінської ситуації, яка утворилась унаслідок управлінських дій. На цій стадії слід: порівняти отримані результати реалізації рішення з тими цілями і завданнями, які були в ньому визначені; оцінити дієвість методів і засобів та ефективність використання всіх видів ресурсів; встановити та проаналізувати ті моменти, які були вирішальними у досягненні одержаного результату.

Таким чином, доцільно визначити основні складові організації функціонування держави як регулятора інформаційного середовища (рис. 2):

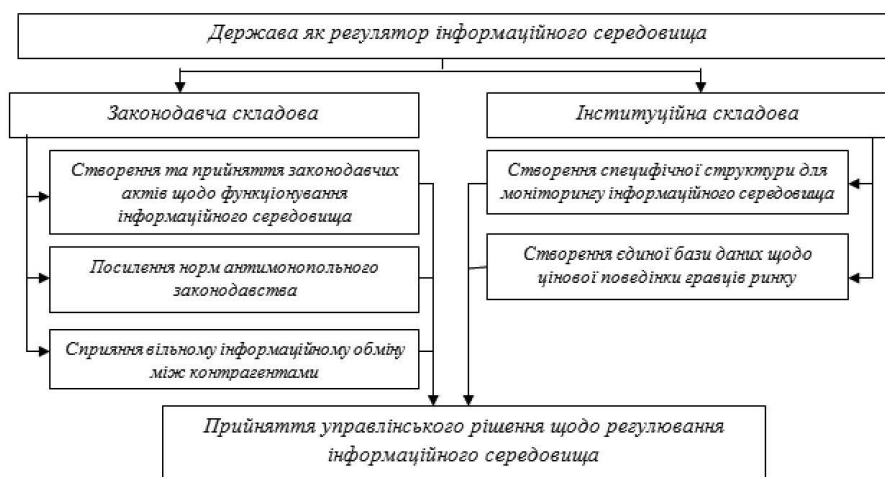

Рис. 2. Складові держави як регулятора інформаційного середовища

Впровадження затверджених організаційних заходів охоплює набір процедур, починаючи з їх документального оформлення і завершуючи конкретними діями щодо втілення у життя. На цій стадії важливо: забезпечити адресне до-

На нашу думку, держава як регулятор інформаційного середовища поєднує законодавчу та інституційну складову. Законодавча складова складається з таких укрупнених елементів:

- створення та прийняття законодавчих актів щодо функціонування інформаційного середовища;
- посилення норм антимонопольного законодавства;
- сприяння вільному інформаційному обміну між контрагентами.

Створення та прийняття законодавчих актів щодо функціонування інформаційного середовища сприятиме впорядкуванню кругообігу інформаційних сигналів та створюватиме рівні умови для учасників ринкових відносин, мінімізуючи наслідки інформаційної асиметрії.

Посилення норм антимонопольного законодавства є необхідним кроком у регулюванні інформаційного середовища, оскільки обмежує викривлення інформації щодо ціноутворення через неправомірні дії підприємств-монополістів.

Сприяння вільному інформаційному обміну між контрагентами полягає у створенні державою умов, що виключають штучні перешкоди для поширення інформації в ринковому середовищі, а також у виявленні тих учасників ринку, які поширюють неправдиву інформацію чи створюють перешкоди для отримання адекватної інформації іншими гравцями.

Інституційна складова містить такі укрупнені елементи:

- створення специфічної структури для моніторингу інформаційного середовища;
- створення єдиної бази даних щодо цінової поведінки гравців ринку.

Створення специфічної структури для моніторингу є ключовим кроком для регулювання державою інформаційного середовища, оскільки йому можна присвоїти специфічні повноваження, що носимуть комплексний характер. Ці повноваження виражатимуться у реалізації таких функцій:

- 1) постійне спостереження за станом інформаційного обміну між контрагентами, швидкістю та якістю поширення інформаційних сигналів у середовищі, зокрема у сфері ціноутворення;
- 2) визначення закономірностей поширення інформації та вагомості впливу певних даних на ціноутворення;

- 3) формування рекомендацій стосовно вдосконалення інформаційного обміну;
- 4) визначення методів боротьби з наслідками інформаційної асиметрії;
- 5) інформування учасників ринкових відносин про результати проведених досліджень.

Створення єдиної бази, яка міститиме інформацію щодо цінової поведінки учасників ринку, забезпечить накопичення даних про стан інформаційного середовища в конкретні проміжки часу, дасть можливість формування аналітичних прогнозів, а також дозволить зберігати інформацію про недобросовісну поведінку окремих підприємств щодо поширення неправдивих даних.

Управлінські рішення, що приймаються для регулювання інформаційного середовища, мають ретельно аналізуватися та синтезуватися для уникнення дублювання певних рішень. Вони повинні мати стратегічний характер, а також враховувати перспективи та закономірності державного розвитку.

Важливе значення для регулювання інформаційного середовища має якість управлінських рішень. До чинників, які визначають якість, результативність і ефективність управлінських рішень, належать:

- об'єктивні закони суспільного розвитку, пов'язані з прийняттям і реалізацією управлінського рішення;
- чітке формулювання цілі – для чого приймається управлінське рішення, які реальні результати можуть бути досягнуті, як виміряти і порівнювати цілі і досягнуті результати;
- обсяг та цінність інформації, на основі якої приймається рішення;
- термін розробки управлінського рішення;
- організаційні структури управління;
- форми і методи здійснення управлінської діяльності;
- методи і методики розробки і реалізації управлінських рішень;
- суб'єктивність оцінки варіанта вибору рішення [4].

Висновки. Можна стверджувати, що держава як регулятор інформаційного середовища виконує важливу роль у регулюванні інформаційного середовища між ринковими гравцями.

Список літератури

1. Кочура Є. В. Моделювання макроекономічної динаміки : навчальний посібник / Кочура Є. В., Косарев В. М. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 236 с.
2. Кузик О. В. Макроекономіка : [навчальний посібник] / О. В. Кузик. – Львів : «Інтелект – Захід», 2007. – 168 с.
3. Кузьмін О. Є. Основи менеджменту : підручник [вид. 2-ге, випр., доп.] / Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. – К. : Академвидав, 2007. – 464 с.
4. Мельник А. Ф. Державне управління : підручник / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна ; за ред. А. Ф. Мельник. – К. : Знання, 2009. – 582 с.

5. Рогоза М. Є. Організаційно-економічний механізм забезпечення ефективності діяльності промислових підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. доктора екон. наук :

спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / М. Є. Рогоза. – Донецьк, 2006. – 33 с.

O. Kryvoshyia, O. Bazalinska

CONTROL OF PRICING AT THE MACRO LEVEL: STATE AS AN INFORMATION ENVIRONMENT REGULATOR

The essence of the concept of «information environment» is defined. The main stages of government management and its main components are summarized. Recommendations for improving the efficiency of information environment public administration are proposed.

Keywords: information environment, governance, pricing policy.

Матеріал надійшов 12.05.2013

УДК 342.95:339.137.2

Борисенко З. М.

ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

У статті аналізуються світовий досвід та вітчизняна практика вирішення проблем надання державної допомоги окремим підприємцям та сферам господарювання. Зокрема, розглядається чинна процедура контролю за наданням державної допомоги в СOT, ЄС, Росії та намагання ввести відповідну законодавчо визначену процедуру в Україні.

Ключові слова: конкурентна політика, контроль за наданням державної допомоги, преференції, органи влади, корупція, судова система.

Постановка проблеми. Надання державної допомоги окремим підприємствам, як правило, є виправданим з огляду на інтереси суспільства, оскільки у такий спосіб можуть бути вирішені гострі соціально-економічні проблеми. Водночас це може негативно впливати на конкуренцію, оскільки порушуються рівні умови підприємницької діяльності. Тому у багатьох країнах світу таким питанням приділяється неабияка увага. Процедура ретельного контролю за наданням державної допомоги досить давно успішно працює в країнах ЄС. Установлених правил щодо надання субсидій повинні дотримуватися члени СOT. У Росії відповідна процедура теж законодавчо визначена й успішно реалізується на практиці. В Україні всі намагання

встановити контроль за державною підтримкою окремих фірм поки що не завершилися успіхом, хоча запровадження цієї процедури є однією з вимог, яка давно наполегливо висувається як умова наближення нашої країни до ЄС. За твердженням багатьох вітчизняних та іноземних експертів, безконтрольна підтримка наблжених до влади підприємців знижує загальну ефективність української економіки і є однією з серйозних загроз розвитку суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ця тема дуже мало висвітлена у науковій літературі, вона є новаторською для вітчизняної економічної науки. Окремі аспекти реалізації національної конкурентної політики відображені в наукових працях таких авторів, як: